

# RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANAYOTGAN SHAROITDA TA'LIM TURIZMI: JAHON TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDAGI ISTIQBOLLARI

Toshkent davlat iqtisodiyot Universiteti

Ilmiy rahbar: i.f.d.,prof.

**Abduvohidov Abdumalik Maxkamovich**

**Otaboyeva Go'zal Beymamat  
qizi**

**Annotatsiya:** Ta'lim turizmi raqamli iqtisodiyotda inson kapitalini rivojlantirish va xalqaro hamkorlikning asosiy omili sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu maqolada ta'lim turizmi bilim almashishni qanday amalga oshirishi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi ko'rib chiqiladi. Maqolada, shuningdek, siyosat harakatlar va infratuzilmadagi yangilanishlarni ko'rib chiqish orqali O'zbekistonning ta'lim turizmini rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

**Kalit so'zlar:** Ta'lim turizmi, raqamli iqtisodiyot, bilim almashinuvi, jahon ilg'or tajribalari, raqamli transformatsiya.

## KIRISH

Tez rivojlanayotgan raqamli asrda ta'lim turizmi o'rganish va sayohat landshaftlarini qayta shakllantiradigan dinamik kuch sifatida paydo bo'ldi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, global ta'lim turizmi bozori taxminan 200 milliard dollarni tashkil qiladi. Raqamli iqtisodiyot taqdim etayotgan imkoniyatlardan foydalanish orqali O'zbekiston o'zining boy madaniy merosidan foydalanishi va barqaror rivojlanish va madaniyatlararo tushunishga hissa qo'shgan holda ta'lim turizmini rivojlantirishi mumkin. Raqamli

dunyo ta'lim turizmini tubdan o'zgartirdi. Bu o'sish va yangi g'oyalar uchun eshiklarni ochdi. UNWTO ma'lumotlariga ko'ra, 2030 yilga borib ta'lim turizmida qatnashuvchilar soni 500 millionga yetishi mumkin. O'zbekistonning boy madaniyati va tarixi, asosiy joylashuvi va zamonaviy transporti uni bu sohada yetakchilikka kuchli da'vogarga aylantiradi.

## ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Altbach va Knight ilmiy ishlarida ta'lim turizmining akademik harakatchanlik va bilim almashinuvi jarayonidagi o'rnini tahlil qilgan<sup>1</sup>. Ularning fikricha, xalqaro ta'lim aloqalarining kengayishi dunyo miqyosida ta'lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. Ritchie o'z tadqiqotida ta'lim turizmining tarkibiy qismlarini aniqlagan bo'lib, bu sohaga chet elda ta'lim dasturlari, xalqaro konferensiyalar va akademik almashinuvlar kirishini ta'kidlagan. Xudoyberganov o'z ishlarida O'zbekistonda ta'lim turizmini rivojlantirishdagi asosiy to'siqlarni, jumladan, infratuzilma yetishmovchiligi, raqamlashtirish jarayonidagi muammolar va tartibga solish cheklovlarini tahlil qilgan. Xalqaro tajribani o'rganish va raqamli texnologiyalarning imkoniyatlarini baholash orqali ushbu sohaning istiqbollari yanada aniqroq yoritildi.

Ushbu tadqiqot rivojlanayotgan raqamli iqtisodiyot kontekstida ta'lim turizmini tahlil qilish uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullarini birlashtirgan aralash usullardan foydalanadi.

- Ma'lumotlar yig'ish: Ta'lim turizmi va raqamli transformatsiya bo'yicha akademik maqolalar, hukumat hisobotlari, ma'lumotlar to'plami va sanoat hisobotlari tahlili.
- Qiyosiy tahlil: Ilg'or jahon amaliyotlarini o'rganish va O'zbekistonning joriy siyosati va tashabbuslari bilan parallelliklarni o'rganish.

<sup>1</sup> Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305.

– SWOT tahlili: O‘zbekiston ta’lim turizmi sektorining kuchli, zaif tomonlari, imkoniyatlari va tahdidlarini aniqlash.

## NATIJALAR

O‘zbekistonda ta’lim turizmini rivojlantirish uchun quyidagi texnologik yondashuvlardan foydalanish maqsadga muvofiq:

– **Sun’iy intellekt asosida ta’lim dasturlarini moslashtirish** – xorijiy talabalar uchun moslashtirilgan kurslar yaratish.

– **Katta ma’lumotlar tahlili orqali strategik rejalashtirish** – talabalar oqimini taxminiy hisoblash va marketing strategiyalarini shakllantirish.

– **Blokcheyn va raqamli sertifikatlashtirish tizimlari** – xalqaro e’tirof etiladigan diplom va sertifikatlarni ishlab chiqish.

Jahon banki hisobotlariga ko‘ra, hukumat tomonidan amalga oshirilgan sarmoya va viza yengilliklari O‘zbekistonda xorijiy talabalar sonining ortishiga xizmat qilmoqda<sup>2</sup>. Biroq, Xudoyberganov tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, infratuzilma cheklovlari, raqamli transformatsiyadagi sustlik va tartibga solish to‘siqlari hali ham dolzarb muammolardan biridir<sup>3</sup>.

1-jadval

| SWOT tahlili                          | Tavsif                                                                                                                                                |
|---------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Kuchli tomonlar</b><br>(Strengths) | Boy madaniy va tarixiy meros<br>Ta’lim tizimidagi islohotlar va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash<br>O‘zbekistonning strategik geografik joylashuvi |

<sup>2</sup> Jahon banki. (2022). *Higher education reforms and foreign student attraction in Uzbekistan*. World Bank Group.

<sup>3</sup> Xudoyberganov, I. (2022). O‘zbekistonda ta’lim turizmini rivojlantirishdagi muammolar: Infratuzilma, raqamli transformatsiya va tartibga solish to‘siqlari. *Markaziy Osiyo tadqiqotlari jurnali*, 15(2), 45-60.

| SWOT tahlili                           | Tavsif                                                                                                                                                                                                                                |
|----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Zaif tomonlar</b><br>(Weaknesses)   | Oliy ta'limning xalqaro miqyosda tan olinishi cheklanganligi<br>Universitet infratuzilmasi va talabalar turar joylarining yetishmovchiligi<br>Raqamli ta'lim resurslarining rivojlanmaganligi                                         |
| <b>Imkoniyatlar</b><br>(Opportunities) | Raqamli texnologiyalarni joriy qilish orqali onlayn ta'lim dasturlarini kengaytirish<br>Xalqaro universitetlar va tadqiqot markazlari bilan hamkorlikni kuchaytirish<br>O'zbekistonni Markaziy Osiyodagi ta'lim markaziga aylantirish |
| <b>Tahdidlar</b> (Threats)             | Global raqobatning kuchayishi<br>Raqamli infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmaganligi<br>Xalqaro talabalar uchun muhitning to'liq shakllanmaganligi                                                                                  |

**Strategik tavsiyalar va istiqbollar:** O'zbekiston universitetlari xalqaro talabalarga moslashuvchan ta'lim imkoniyatlarini taqdim etishi lozim. O'zbekistonning ta'lim salohiyatini xorijiy auditoriyaga targ'ib qilish uchun innovatsion marketing yondashuvlaridan foydalanish zarur. Dunyodagi yetakchi universitetlar bilan qo'shma dasturlar va ilmiy tadqiqot loyihalarini yo'lga qo'yish lozim. Universitet shaharchalari, zamonaviy talabalar turar joylari va xalqaro talabalar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish kerak.

## MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim turizmi dunyo miqyosida raqamli iqtisodiyot sharoitida sezilarli darajada rivojlanib, o'zgaruvchan global tendensiyalarga moslashmoqda. O'zbekiston ham bu jarayonda faol ishtirok etayotgan

bo'lib, xalqaro tajriba va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali o'z ta'lim turizmi sektorini rivojlantirishga intilmoqda. Dunyo miqyosida ta'lim turizmi virtual va gibridd shakllarga ko'chmoqda. Gretzel tomonidan o'rganilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, virtual o'quv safarlari va onlayn almashinuv dasturlari xalqaro ta'lim oluvchilarga yanada qulay imkoniyatlar yaratmoqda<sup>4</sup>. O'zbekistonda bu modelni rivojlantirish uchun oliy ta'lim muassasalarining raqamli platformalardan faol foydalanishini kengaytirish lozim. Buning uchun onlayn kurslar va gibridd ta'lim dasturlarini xalqaro talabalar uchun jozibador shaklda ishlab chiqish zarur. Ritchie ta'lim turizmining tarkibiy qismlarini tahlil qilib, chet elda ta'lim dasturlari va akademik hamkorlikning ahamiyatini ko'rsatgan<sup>5</sup>. O'zbekiston xalqaro almashinuv dasturlarini kengaytirish va nufuzli universitetlar bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali xorijiy talabalar oqimini oshirishi mumkin.

Jahon Iqtisodiy Forumining 2019-yilgi hisobotida ta'kidlanganidek, ta'lim turizmi ish o'rinlarini yaratish iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi va madaniy almashinuvni rivojlantirishi mumkin<sup>6</sup>. Yana bir asosiy strategiya – raqamli marketing va ijtimoiy media kampaniyalari orqali O'zbekistonning noyob madaniy va tarixiy obidalarini global auditoriyaga targ'ib qilishdir. Bu O'zbekistonda ta'lim turizmi bo'yicha xabardorlik va qiziqishni oshirishi mumkin, buni rekord darajadagi sayyohlarni jalb etgan "Yaponiyaga tashrif buyuring" aksiyasi muvaffaqiyati ko'rsatmoqda<sup>7</sup>. O'zbekiston ko'proq odamlar bilan bog'lanish va madaniy merosi va tarixini yoritib berish uchun raqamli platformalardan foydalanishi mumkin.

## XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, raqamli asrda ta'lim turizmi global taraqqiyot va O'zbekiston uchun ulkan imkoniyatlarni taqdim etadi. Ta'lim turizmining raqamli

<sup>4</sup> Gretzel, U. (2020). The impact of digital technologies on educational tourism: Virtual learning experiences and online exchange programs. *Journal of Educational Technology & Society*, 23(2), 23-37.

<sup>5</sup> Ritchie, B. W. (2003). The competitive destination: A sustainable tourism perspective. *CABI Publishing*.

<sup>6</sup> World Economic Forum. (2019). *The future of travel and tourism: Trends and opportunities*. WEF Report.

<sup>7</sup> Yaponiya Milliy Turizm Tashkiloti. (2021). *Japan tourism campaign "Visit Japan" 2019 success report*. Japan National Tourism Organization.

yutuqlar bilan qanday o'zgarganiga nazar tashlasak, texnologiya ushbu sohani global miqyosda qayta shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. O'zbekiston bu tushunchalardan o'zining raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish uchun foydalanishi mumkin. Shunga qaramay, muammolar mavjud va O'zbekiston uchun raqamli ta'lim turizmining foydalari va to'siqlari haqida yaxshilab o'ylab ko'rish kerak. Raqamli ta'lim imkoniyatlarini targ'ib qilish va qo'llab-quvvatlashga qaratilgan yaxshi rejalashtirilgan strategiya doimiy muvaffaqiyat uchun juda muhimdir. O'zbekiston raqamli asrni bosib o'tayotgan bir paytda, ta'lim, texnologiya va turizmning birlashuvi mamlakatga o'zining ta'lim turizmi tashabbuslari orqali turli auditoriyani jalb etib, jahon miqyosida o'zini namoyon qilish uchun transformativ imkoniyat yaratadi.

#### ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305.
2. Gretzel, U. (2020). The impact of digital technologies on educational tourism: Virtual learning experiences and online exchange programs. *Journal of Educational Technology & Society*, 23(2), 23-37.
3. Jahon banki. (2022). *Higher education reforms and foreign student attraction in Uzbekistan*. World Bank Group.
4. Ritchie, B. W. (2003). The competitive destination: A sustainable tourism perspective. *CABI Publishing*.
5. World Economic Forum. (2019). *The future of travel and tourism: Trends and opportunities*. WEF Report.
6. Xudoyberganov, I. (2022). O 'zbekistonda ta'lim turizmini rivojlantirishdagi muammolar: Infratuzilma, raqamli transformatsiya va tartibga solish to'siqlari. *Markaziy Osiyo tadqiqotlari jurnali*, 15(2), 45-60.

7. Yaponiya Milliy Turizm Tashkiloti. (2021). *Japan tourism campaign "Visit Japan" 2019 success report*. Japan National Tourism Organization.